

Marinko Koščec: 'Iemand anders'

Een fragment uit de roman

Adam van Alle kwam bij de grens binnen. Een oudere heer met een onberispelijk gestreken bureaucratisch uiterlijk, *comme-il-faut* onopvallend elegant in blauwgrijs. Maar in plaats van in het geometrische midden tussen de twee bezette zitplaatsen te gaan zitten, zijn aktetas in het vak boven zijn hoofd weg te leggen en ogenblikkelijk in de *Financial Times* te duiken, gaat hij tegenover mij zitten. Zijn tas tussen zijn benen, handen gekruist, een zen-glimlach op zijn lippen, zijn blik mij brutaal bestuderend.

'*Vous venez d'un pays de l'Est*', zegt hij zonder enige inleiding. Grappig, het identiteitsvraagstuk lijkt toch vele malen eenvoudiger dan ik dacht. Je kunt je persoonlijke onafhankelijkheid blijven verklaren totdat je erbij neervalt, een totale vergetelheid van je afkomst aankondigen, maar er is altijd wel iemand die je terug in de la weet te stoppen.

'Het oosten is een relatief begrip; sterker nog: het is lastig om een relatiever begrip te vinden', zeg ik met de koelbloedigheid van een slang. Maar meteen loop ik rood aan, alsof ik minstens ben betrappt op een rit zonder kaartje. Dat onverwoestbare complex van de oosterlingen, het onzichtbare slakkenhuis dat zich in elke geschikte gelegenheid laat zien. De eeuwige angst voor een onhandig, ongepast woord of gebaar dat zou

kunnen verraden dat ik hier niet thuishoor. Dat zij mij achter mijn rug uitlachen om iets ondoorgrondelijks, dat ik een verkeerde beleefdheidsformule zal gebruiken, het voorgerecht met het vleesbestek zal opeten, of dat zij de gaten in mijn sokken zullen ontdekken. En dat zodra ik mijn mond opendoe, mijn Slavische accent naar buiten zal glippen. En deze vent heeft mij door, nog voordat ik mijn mond opendeed. Hoe dan? Door mijn bloedarme fatalistische gelaatsuitdrukking? Door de overtuiging dat elke moeite overbodig is omdat het ons lot is om het slecht te hebben voor nu en altijd?

'Het oosten van Europa.'

'Is het te zien?'

'Niet zo nadrukkelijk. Toevallig is het mijn specialiteit.'

'U bent een antropoloog?'

'Alleen als hobby. *I'm with the Commission.*'

Alsof de Europese Commissie een blondine is met wie hij naar het feestje is gekomen en niet een instelling waarvoor hij werkt. *To work for* is te plat voor een anglofoon oor. Mijnheer vermaakt zich door zijn meertaligheid te etaleren. Zonder buitenlands accent uiteraard. Bovendien is het het toppunt van stupiditeit, om met je accent belast te zijn. Hoe vaak heb ik niet gehoord dat buitenlandse accenten charmant zijn, dat het een bepaald voordeel met zich meebrengt als je je gesprekspartner laat merken hoe goed je zijn taal beheerst. Toch dragen wij oosterlingen het spoor van onze moedertaal in een vreemde taal als een boetedoening, als een schandelijk stempel. Behalve de Russen. Zij kennen geen schaamte en tonen hun Russische *ik* zo luidruchtig als zij maar kunnen. In het Frans rollen zij trots de *R* als keien en mompelen als beren. En wat zeggen de Fransen? O, wat is dat schattig, zo Russisch. Zij hebben het makkelijk, de Russen, zij zijn met z'n driehonderd miljoen.

'En u, Nederlander?' zeg ik ook in het Engels.

'Ja, als u mijn achternaam bedoelt. Nee, als u op mijn paspoort doelt. Als u iets anders bedoelt: ik weet het niet en het maakt mij niets uit. Een te lang en oninteressant verhaal. Wat is er met uw ogen aan de hand?'

'Pardon?'

Wat de oosterlingen feilloos verraadt is hun ruwe onmiddellijkheid, zegt men, het ontbreken van het basale besef dat je iemand die je vijf minuten geleden hebt ontmoet niet de pikante details van je mislukte huwelijk onthult, het litteken van je nieroperatie en het manuscript van de gedichtenbundel waarvoor je al twintig jaar een uitgever probeert te vinden. En deze heer, die zeker weten nooit een *Baustelle* heeft gezien of de rijen voor het consulaat, verhoudt zich tot het harnas van de ongenaakbare intimiteit alsof het een pindadop was.

'Zij zijn geen seconde rustig. Alsof zij niet weten wat zij vast moeten pakken.'

Steekt hij nou de draak met mij omdat ik scheel kijk of ziet hij echt niet waarom ik moeite heb om mijn blik op één punt te focussen?

'Dat heeft u goed opgemerkt. Het is een psychosomatische stoornis die oogartsen een *glijsyndroom* noemen. De zaken worden glibberig. Waar je ook naar kijkt, je ziet eigenlijk iets of iemand anders.'

Did he buy that, vraag ik mij af omdat wij in het Engels praten. Als het toevallig Kroatisch was geweest, dan had ik mij afgevraagd of hij het *geslikt* heeft, omdat mijn onlangs onafhankelijk geworden taal nog geen tijd heeft gehad om de normale ontwikkeling van de orale fase tot de markteconomie door te maken.

'Dit is werkelijk interessant', zegt hij als iemand die denkt: *bullshit*. Ook in het Engels zijn regressieve uitglijders op gezette tijden toegestaan. Ondertussen triomfeer ik omdat hij mij nu met rust zal laten.

Allesbehalve.

'Naar Brussel, om wat te doen daar?'

'Mijn zaken.'

'Wat doet u?'

'Ik ben een schrijver', knal ik eruit als een kanon, niet eens kijkend naar welke kant de schietbuis is gericht. Het klinkt zo ongeloofwaardig, dat ik direct rood aanloop. Deze vreemdeling beschikt over een merkwaardige gave om wankele plekken te raken. Snel voeg ik eraan toe:

'Ik heb een afspraak met de uitgever die de vertaling van mijn roman wil publiceren.'

'Werkelijk? Wat is de titel?'

'*Een groot gat.*'

Mijn gesprekspartner is eindelijk stil, in zijn eigen gat gevallen. En ik, waar dacht ik aan? Aan de Tsjechische vrouwen. Aan hun vers geëpileerde benen, de ontdekking van mijn recente Praagse Lente. Niemand kan aan vrouwen uit Praag tippen als het om het tonen van benen gaat. Zij hebben van hun benen een expressief topmiddel gemaakt, deze verheven tot het niveau van symbool. Het maakt niet uit als hun benen krom zijn, dik, harig, puisterig of vies, als zij maar zo veel mogelijk ontbloot zijn. Alleen diegenen die ze niet hebben, kunnen het omgevingsgebod weren. Van alle kanten dringen zij zich op, soepel, levendig, in de euforie van de ontblote beweging, als een lofdicht aan de menselijke horizontale uitzetting, de symfonieën van de meervoudige, onstuitbare eindeloze beweging, altijd maar naar voren, meters en meters beton verslindend, de lucht voor zich snijdend, snakkend naar beweging en alleen maar beweging, onbelast door de loden jaren van stalinisme of kafkaëske psychoses, gericht op het Nieuwe Tijdperk, overgelaten aan de strelende zonnestrallen en door velen bekeken, hier kom ik dus op het idee over de glijdende blik, niet bij machte om zich te verweren, omdat hun roep te luid is, omdat zij de aanblik opleggen om ze af te likken, omringen, terrein verkennen en zich gretig elke centimeter toe-eigenen, je beklimt de scherpe helling als een bergbeklimmer, daar waar de anderen nog niet waren of zoals niemand ervoor, tot de duizelingwekkende hoogtes, je raakt verloren in het halfduister van de voorbode, in de geheimzinnige aankondiging van gene zijde, betoverd door het zachte hijgen van binnen, het dunne zijdeachtige wrijven van de heupen, vonkjes ruisen, het vuur is opgelaaid, ogen vlammen, hypnotiseren, je wilt doorslikken, je proeft de smaak al in je mond ...

'Die uitgever van u ...'

'Wie?!'

'Mocht het niet lukken ... Hier is mijn visitekaartje. Misschien kan ik u helpen. Kom vanmiddag langs, rond vijven.'

Wat een hoogmoed! Dit is geen aardige uitnodiging, maar een bevel. En wat als ik de afspraak juist om vijf uur heb?

De trein stopt, de man werpt mij nog een glimlach toe (wat eigenlijk een dramaturgische vervalsing is, omdat hij niet ophield met glimlachen). Hij pakt zijn aktetas en laat mij met het visitekaartje in mijn handen achter. (...)